

DE GEHANGENE

Playback

Het was de volmaakte moord.

Volmaakt, wat de politie van Lothian en Borders betrof. De moordenaar had telefonisch bekend, was vervolgens in paniek geraakt en had geprobeerd te vluchten, maar werd aangehouden toen hij de plaats van de misdaad verliet. Einde verhaal.

Behalve dat hij nu bezwoer dat hij onschuldig was. Hij bezwoer, gilde en schreeuwde het. En dat zat inspecteur John Rebus niet lekker. Het zat hem de hele weg niet lekker, vanaf zijn bureau tot aan de vier verdiepingen tellende woonkazerne in het trendy havenkwartier van Leith. De woonkazernes hier leken in heel veel opzichten op die van alle arbeidersbuurten in Edinburgh, maar ze praalden met fel gekleurde rolgordijnen of Chinees aandoende bamboehangels voor hun ramen, hun groezelige stenen puien waren gezandstraald en hun deuren waren uitgedost met inbraakvrije intercoms. Heel wat anders dan de vette jaloezieën en de ingetrapte portalen van de woonkazernes in Easter Road of Gorgie, of zelfs in vlakbij gelegen delen van Leith zelf, de delen die de projectontwikkelaars tot nu toe over het hoofd hadden gezien.

Het slachtoffer was werkzaam geweest als juridisch secretaresse, wist Rebus intussen. Ze was vierentwintig. Haar naam was Moira Bitter. Rebus moest erom glimlachen. Het was een schuldige glimlach, maar op dit uur van de ochtend was elk soort glimlach dat hij wist op te brengen iets van een wonder.

Hij parkeerde voor het pand, daarbij begeleid door een agent in uniform die de fors gedeukte bumper van Rebus' auto had herkend.

Het verhaal deed de ronde dat de deuk was veroorzaakt door het aanrijden van te veel oude vrouwen, en wie was Rebus om dat te ontkennen? Zo ontstonden legendes en het verschaftte hem roem in de eerbiedige ogen van de jonge rekruten.

Er bewoog een gordijn achter een van de ramen op de begane grond en Rebus ving een glimp op van een oude dame. Het leek wel of elk woongebouw, opgeleukt of niet, zijn eigen oude dame had. Alleenstaand, met een hond of vier katten als gezelschap, was ze de ogen en oren van het pand. Toen Rebus de gang betrad, ging er een deur open en stak de oude dame haar hoofd naar buiten.

‘Hij wilde ervandoor gaan,’ fluisterde ze. ‘Maar een agent kreeg hem te pakken. Ik heb het gezien. Is dat meisje dood? Is dat het?’ Haar lippen waren samengeknepen van pure ontzetting. Rebus glimlachte tegen haar, maar zei geen woord. Ze zou het gauw genoeg te weten komen. Ze leek nu al net zoveel te weten als hijzelf. Dat was het probleem als je woonde in een gemeente met de omvang van een stad, een stad met een dorpsmentaliteit.

Hij klom langzaam de vier trappen op, onderwijl luisterend naar het verslag van de agent die hem onverbiddelijk naar het lijk van Moira Bitter voerde. Ze spraken op een fluisterton: de muren van trapportalen hadden oren.

‘Het telefoontje kwam om een uur of vijf vanmorgen binnen, inspecteur,’ verklaarde agent MacManus. ‘De man aan de telefoon zei dat hij John MacFarlane heette en dat hij zojuist zijn vriendin had vermoord. Volgens zeggen klonk hij erg overstuur, en ik werd opgeroepen om te gaan kijken. Toen ik hier aankwam, kwam er een man de trap afgerend. Hij leek in shocktoestand te verkeren.’

‘In shock?’

‘Nogal in de war, inspecteur.’

‘Zei hij iets?’ vroeg Rebus.

‘Ja inspecteur, hij zei tegen me: “Goddank dat u er bent. Moira is dood.” Ik vroeg hem toen met me mee te gaan naar de betreffende flat, belde om assistentie en de man werd gearresteerd.’

Rebus knikte. MacManus was een toonbeeld van efficiency, geen woord te veel, precies de juiste toon. Alles uit zijn hoofd en zonder tussenkomst van al te veel denkwerk. Hij zou het ver schoppen in uniform, maar Rebus betwijfelde of de jongeman ooit bij de opsporingsdienst zou komen. Toen ze op de derde verdieping kwamen, bleef Rebus even staan om op adem te komen en betrad vervolgens de flat.

De pasteltinten van de hal strekten zich uit tot de woonkamer en de slaapkamer. Gedempte kleuren, subtiel en warm. Maar er was niets subtiels aan het bloed. Dat was overvloedig. Moira Bitter lag languit op haar bed, haar boezem was een en al kleur. Ze had een appelgroene pyjama aan en haar haar was zijdeachtig blond. De patholoog onderzocht haar hoofd.

‘Ze is een uur of drie dood,’ deelde hij Rebus mee. ‘Drie of vier keer gestoken met een klein scherp instrument, dat ik voor het gemak maar aanduid als mes. Ik onderzoek haar later nog wel uitvoeriger.’

Rebus knikte en wendde zich tot MacManus, wiens gezicht een ziekelijk grauwe tint had gekregen.

‘Je eerste keer?’ vroeg Rebus. De agent knikte traag. ‘Geeft niet,’ vervolgde Rebus. ‘Het went trouwens nooit. Kom mee.’

Hij nam de agent mee de kamer uit de smalle gang in. ‘Die man, die we hebben gearresteerd, hoe heette die ook weer?’

‘John MacFarlane, inspecteur,’ zei de agent, terwijl hij diep ademhaalde. ‘Hij is blijkbaar de vriend van de overledene.’

‘Je zei dat hij een soort shock leek te hebben. Heb je nog iets anders opgemerkt?’

De agent fronste nadenkend. ‘Zoals, inspecteur?’ zei hij ten slotte.

‘Bloed,’ zei Rebus koel. ‘Je kunt iemand niet in het wilde weg doorsteken zonder bloed op je te krijgen.’

MacManus zei niets. Duidelijk ongeschikt voor recherchewerk, en kennelijk drong dat nu voor het eerst tot hem door. Rebus

wendde zich van hem af en ging de huiskamer binnen. Die was bijna neurotisch netjes. Tijdschriften en kranten in hun rek naast de bank. Een koffietafel van chroom en glas met niets meer erop dan een schone asbak en een paperbackromannetje. Het zou zo uit een tentoonstelling voor ideaal wonen kunnen komen. Geen familiefoto's, geen troep. Dit was het onderkomen van een individualist. Geen banden met het verleden, een heden dat grotendeels ontleend was aan tijdschriften voor modern wonen. Er waren geen aanwijzingen van een worsteling. Geen aanwijzingen voor enigerlei bezoek: geen glazen of koffiekopjes. De moordenaar had niet getreuzeld, of anders had hij alles keurig achtergelaten.

Rebus liep de keuken in. Ook deze was keurig opgeruimd. Kopjes en borden stonden in een afdruiprek naast de lege gootsteen. Er lagen ook messen, vorken en theelepeltjes in. Geen moordwapen. Er zaten druppels water in de gootsteen en op het afdruiprek zelf, maar het bestek en het serviesgoed waren droog. Rebus zag een theedoek achter de deur hangen en voelde eraan. Hij was vochtig. Hij bekeek hem wat aandachtiger. Er zat een klein vlekje op. Misschien vet of chocola. Of bloed. Iemand had nog niet zo lang geleden iets afgedroogd, maar wat?

Hij ging naar de besteklade en trok hem open. Tussen de verschillende voorwerpen lag een keukenmes met een kort lemmet en een zwaar zwart heft. Een kwaliteitsmes, scherp en glanzend. De andere voorwerpen in de la waren kurkdroog, maar het houten heft van dit keukenmes voelde vochtig aan. Rebus twijfelde niet: hij had zijn moordwapen gevonden.

Toch slim van die MacFarlane om het mes schoon te maken en op te bergen. Een koele en kalme handeling. Moira Bitter was al drie uur dood. Een uur geleden was het telefoontje bij het politiebureau binnengekomen. Wat had MacFarlane in de tussenliggende twee uur gedaan? De woning opgeruimd? De vaat gedaan? Rebus keek in de afvalbak van de keuken, maar hij vond geen andere aanwijzingen, geen gebroken spullen, niets dat op een worsteling duidde. En als

er geen worsteling had plaatsgevonden, als de moordenaar het pand en de flat van Moira Bitter was binnengekomen zonder zich een toegang te forceren... als dat allemaal waar was, dan had Moira haar moordenaar gekend.

Rebus doorzocht de rest van de flat, maar vond geen andere aanwijzingen. Naast de telefoon in de gang stond een antwoordapparaat. Hij draaide de band af en hoorde Moira Bitters stem.

‘Hallo, dit is Moira. Ik ben weg, lig in bad of ben met iets anders bezig.’ (Een giechelgeluid.) ‘Spreek een boodschap in en ik bel je terug, als je tenminste niet vervelend klinkt.’

Er was maar één boodschap. Rebus luisterde ernaar, liet de band terugdraaien en luisterde nog eens.

‘Hallo, Moira, ik ben het, John. Ik heb je boodschap beluisterd. Ik kom naar je toe. Ik hoop dat je niet “met iets anders bezig bent”. Kusje.’

John MacFarlane: Rebus twijfelde niet aan de identiteit van de degene die gebeld had. Moira klonk flirterig en onbevangen in haar boodschap. Maar duidde de reactie van MacFarlane niet op jaloezie? Misschien wás ze met iets anders bezig toen hij kwam. Hij verloor zijn zelfbeheersing, blinde woede, een mes lag voor het grijpen. De meeste slachtoffers kenden hun belagers. Als dat niet zo was, zou de politie niet zoveel misdaden oplossen. Dat was een uitgemaakte zaak. Je grendelde je deur dubbel af tegen de psychopaat met de kettingzaag en je werd in je rug gestoken door je minnaar, je man, je zoon of je buurman.

Het zat er dik in dat John MacFarlane schuldig was. Ze zouden bloed op zijn kleren vinden, ook al zou hij geprobeerd hebben dat te verwijderen. Hij had zijn vriendin neergestoken, was daarna gekalmeerd en had gebeld om de misdaad te melden, maar ten slotte was hij bang geworden en had geprobeerd te vluchten.

De enige vraag die Rebus nog bezighield, was het waarom. Het waarom en die twee ontbrekende uren.

Nacht in Edinburgh. Af en toe hobbelde een taxi door de straten en eenzame schaduwen slenterden naar huis met afhappende schouders en hun handen in hun zakken. In de nacht stierven de zieken en de oudjes vredig, thuis of ergens in een ziekenhuisbed. Van twee tot vier in de morgen: de dode uren. En sommigen stierven dan een vreselijke dood, met ontzetting in hun ogen. Er kwamen nog altijd taxi's en nachtelijke wandelaars voorbij. Rebus liet zijn auto in zijn vrij staan bij stoplichten, lette niet op toen het licht groen werd en reageerde pas toen het alweer van oranje naar rood ging. Zaterdag kwamen de Glasgow Rangers. Dan kon je hier en daar wat geweld verwachten. Rebus maakte zich daar niet druk over. De ergste hooligan zou waarschijnlijk niet zo woest met een mes tekeer gaan als de moordenaar van Moira Bitter. Rebus keek dreigend. Hij pepte zich op tot woede, klaar voor de confrontatie. De confrontatie met de moordenaar zelf.

John MacFarlane huilde toen hij de verhoorkamer werd binnengebracht. Rebus had het zich daar gemakkelijk gemaakt, met een sigaret in de ene en een kop koffie in de andere hand. Rebus had van alles verwacht, behalve tranen.

'Wil je iets drinken?' vroeg hij. MacFarlane schudde zijn hoofd. Hij was snikkend neergezakt op de stoel aan de andere kant van de tafel, met afhappende schouders en een gebogen hoofd. Hij mompelde iets.

'Ik versta je niet,' zei Rebus.

'Ik zei dat ik het niet heb gedaan,' antwoordde MacFarlane zacht. 'Hoe zou ik dat kunnen? Ik hou van Moira.'

Rebus voelde zijn gespannenheid. Hij gebaarde naar de bandrecorder op de tafel. 'Heb je er bezwaar tegen als ik ons gesprek opneem?' MacFarlane schudde opnieuw zijn hoofd. Rebus zette het apparaat aan. Hij tikte de as van zijn sigaret op de vloer, nam een slok koffie en wachtte. Na een tijdje hief MacFarlane zijn hoofd. Zijn ogen waren brandend rood. Rebus keek hem strak aan, maar zei niets. MacFarlane leek te kalmeren. Hij leek ook te beseffen wat

er van hem verwacht werd. Hij vroeg om een sigaret, die hij kreeg, en begon te spreken.

‘Ik reed zomaar wat rond in mijn auto, om na te denken.’

Rebus onderbrak hem. ‘Hoe laat was dat?’

‘Nadat ik van mijn werk kwam, geloof ik,’ zei MacFarlane. ‘Ik ben architect. Er moet een nieuwe kunstgalerie en een museumcomplex komen in Stirling. Mijn firma probeert die opdracht binnen te halen. We zijn bijna de hele dag bezig geweest met het praten over ideeën, u weet wel, brainstormen.’ Hij keek Rebus weer aan, en die knikte. Brainstormen: interessant woord.

‘En na het werk,’ vervolgde MacFarlane, ‘was ik er nog zó mee bezig dat ik wat wilde rondrijden. Om de verschillende mogelijkheden en ideeën nog eens te overdenken. Bekijken wat het beste plan was...’

Hij zweeg abrupt. Waarschijnlijk beseftte hij dat hij achter elkaar door praatte zonder na te denken. Hij slikte even en nam een trekje van zijn sigaret. Rebus bekeek de kleren van MacFarlane. Dure leren gaatjesschoenen, een bruine corduroy broek, een wit katoenen shirt van het soort dat cricketspelers dragen, met een open kraag en een aangemeten tweedjasje. MacFarlanes BMW stond in de politiegarage en werd doorzocht. Zijn zakken waren leeggemaakt en zijn dure stropdas was hem afgenomen voor het geval hij van plan was zich op te hangen. Ook waren de veters uit zijn schoenen gehaald. Rebus had zijn spullen bekeken. Een portefeuille, die niet direct uitpilde van het geld, maar wel een hele reeks creditcards bevatte. Er zaten ook kaarten in MacFarlanes agenda. Rebus bladerde deze door en bekeek tot slot het gedeelte met aantekeningen en adressen. MacFarlane leek een druk, maar heel normaal sociaal leven te leiden.

Rebus bestudeerde hem nu van achter de oude tafel. MacFarlane was goed gebouwd, knap als je van het soort hield. Hij maakte een krachtige, maar geen brute indruk. Misschien zou hij de koppen van de plaatselijke kranten halen als ‘yuppiemoordenaar’. Rebus drukte zijn sigaret uit.

‘We weten dat jij het hebt gedaan, John. Dat staat niet ter discussie. We willen alleen weten waarom.’

MacFarlanes stem trilde van de emotie. ‘Ik zweer dat ik het niet heb gedaan.’

‘Je zult met een betere smoes moeten komen.’ Rebus zweeg even. Tranen druppelden neer op MacFarlanes corduroy broek. ‘Ga verder met je verhaal,’ zei hij.

MacFarlane trok zijn schouders op. ‘Dat was het wel zo’n beetje,’ zei hij, terwijl hij zijn neus aan de mouw van zijn shirt afveegde.

Rebus bleef aandringen. ‘Ben je niet ergens gestopt om te tanken of iets te eten of zo?’ Hij klonk sceptisch. MacFarlane schudde zijn hoofd.

‘Nee, ik ben gewoon blijven rijden tot ik alles op een rijtje had. Ik ben helemaal naar de Forth Road Bridge gereden. Toen ben ik afgeslagen naar Queensferry. Daar ben ik uit de auto gestapt en heb ik naar het water staan kijken. Ik heb er een paar steentjes in gegooid voor geluk.’ Hij glimlachte om de ironie. ‘Daarna ben ik langs de kustweg teruggereden naar Edinburgh.’

‘Heeft niemand je gezien? Heb je met niemand gesproken?’

‘Niet dat ik me kan herinneren.’

‘En kreeg je geen honger?’ Rebus klonk totaal ongelovig.

‘We hadden een zakenlunch met een cliënt. We zijn met hem naar The Eyrie gegaan. Als ik daar heb geluncht, heb ik zelden behoefte om te eten voor de volgende ochtend.’

The Eyrie was het duurste restaurant van Edinburgh. Daar ging je niet heen om te eten, maar om je geld uit te geven. Rebus zou zelf wel wat lusten. In de kantine maakten ze een lekkere uitsmijter met spek.

‘Wanneer heb je juffrouw Bitter voor het laatst in levenden lijve gezien?’

Bij de woorden ‘in levenden lijve’ huiverde MacFarlane. Het duurde lang voordat hij antwoordde. Rebus keek naar de draaiende band. ‘Gisterochtend,’ zei MacFarlane ten slotte. ‘Ze heeft de nacht bij mij doorgebracht.’

‘Hoelang ken je haar al?’

‘Ongeveer een jaar. Maar ik ging een paar maanden geleden pas voor het eerst met haar uit.’

‘O? En waarvan kende je haar dan daarvoor?’

MacFarlane aarzelde even. ‘Ze was het vriendinnetje van Kenneth,’ zei hij ten slotte.

‘En wie is Kenneth?’

MacFarlanes kaken werden rood voordat hij sprak. ‘Mijn beste vriend,’ zei hij. ‘Kenneth was mijn beste vriend. Je zou kunnen zeggen dat ik haar van hem afgepikt heb. Die dingen gebeuren, nietwaar?’

Rebus trok een wenkbrauw op. ‘O ja?’ zei hij. MacFarlane boog het hoofd weer.

‘Kan ik een kop koffie krijgen?’ vroeg hij zacht. Rebus knikte en stak nog een sigaret op.

MacFarlane nipte aan de koffie en klemde als een schipbreukeling het kopje tussen zijn beide handen. Rebus wreef langs zijn neus en rekte zich uit; hij was moe. Hij keek op zijn horloge. Acht uur in de ochtend. Wat een leven. Hij had twee broodjes met spek op en er lag nog een zwaardje op het bord voor hem. MacFarlane had voedsel geweigerd, maar het eerste kopje koffie dronk hij in twee grote slokken leeg, en hij aanvaardde dankbaar een tweede.

‘Dus,’ zei Rebus, ‘je reed terug naar de stad.’

‘Dat klopt.’ MacFarlane nam nog een slok koffie. ‘Ik weet niet waarom, maar ik wilde weten of er boodschappen op mijn antwoordapparaat stonden.’

‘Bedoel je toen je thuiskwam?’

MacFarlane schudde zijn hoofd. ‘Nee, vanuit de auto. Ik belde naar huis met mijn autotelefoon en liet het antwoordapparaat de eventuele boodschappen afdraaien.’

Rebus was onder de indruk. ‘Dat is slim,’ zei hij.

MacFarlane glimlachte weer, maar die glimlach verdween snel.

‘Een van de boodschappen kwam van Moira,’ zei hij. ‘Ze wilde dat ik kwam.’

‘Zo laat nog?’ MacFarlane haalde zijn schouders op. ‘Zei ze nog waarom ze wilde dat je kwam?’

‘Nee. Ze klonk... vreemd.’

‘Vreemd?’

‘Een beetje... ik weet niet, afstandelijk misschien.’

‘Was ze volgens jou alleen toen ze belde?’

‘Geen idee.’

‘Heb je haar teruggebeld?’

‘Ja. Haar antwoordapparaat stond aan. Ik heb een boodschap ingesproken.’

‘Zie je jezelf als een jaloers type, MacFarlane?’

‘Wat?’ MacFarlane leek verrast door deze vraag. Hij leek er ernstig over na te denken. ‘Niet jaloerser dan andere mannen,’ zei hij ten slotte.

‘Waarom zou iemand haar willen vermoorden?’

MacFarlane staaarde naar de tafel en schudde langzaam zijn hoofd.

‘Ga verder,’ zei Rebus met een zucht van ongeduld. ‘Je zei dat je haar boodschap had gekregen.’

‘Ik ben rechtstreeks naar haar flat gereden. Het was laat, maar als ze sliep kon ik toch naar binnen.’

‘O?’ zei Rebus belangstellend. ‘Hoe?’

‘Ik had een sleutel,’ verklaarde MacFarlane.

Rebus stond op van zijn stoel en liep diep in gedachten heen en weer.

‘Ik neem aan,’ zei hij ‘dat je geen idee hebt wannéér Moira je belde?’

MacFarlane schudde zijn hoofd. ‘Maar dat moet het antwoordapparaat hebben vastgelegd,’ zei hij. Rebus was meer dan ooit onder de indruk. Technologie was iets wonderbaarlijks. Bovendien was hij onder de indruk van MacFarlane. Als de man een moordenaar was, dan was hij een heel goede, want hij had Rebus zover gekregen dat

deze hem onschuldig achtte. Het was idioot. Er was niets dat erop duidde dat hij niet schuldig was. Maar ja, een gevoel was een gevoel, en Rebus had wel degelijk een gevoel.

‘Ik wil dat apparaat zien,’ zei hij. ‘En ik wil die boodschap horen. Ik wil de laatste woorden van Moira horen.’

Het was merkwaardig hoe de eenvoudigste zaken zo ingewikkeld konden worden. De omgeving van Rebus – zijn superieuren en zijn ondergeschikten – twijfelden er geen moment aan dat John MacFarlane schuldig was aan moord. Ze hadden al het bewijsmateriaal dat ze nodig hadden, in alle opzichten indirect.

MacFarlanes auto was schoon; er werden geen met bloed bevlekte kleren in de kofferbak gevonden. Er zaten geen vingerafdrukken op het keukenmes, hoewel de afdrukken van MacFarlane wel ergens anders in de flat werden gevonden, wat niet zo verrassend was omdat hij er die nacht was geweest, net als vele voorgaande nachten. Ook geen afdrukken op de gootsteen en de kranen in de keuken, hoewel de moordenaar een met bloed bedekt mes had afgewassen. Rebus vond dat merkwaardig. En wat het motief betreft: jaloezie, ruzie, een ontdekte misstap. Ze kenden ze bij de recherche allemaal.

De moord door messteken werd bevestigd en het tijdstip van de dood werd teruggebracht tot omstreeks drie uur in de morgen. MacFarlane beweerde dat hij rond dat tijdstip terugreed naar Edinburgh, maar hij had geen getuigen die dat konden bevestigen. Er werd geen bloed op de kleren van MacFarlane gevonden, maar ook Rebus wist dat dat nog niet wilde zeggen dat de man geen moordenaar was.

Interessanter was dat MacFarlane ontkende dat hij degene was die de politie had gebeld. Maar iemand – in feite degene die Moria Bitter had vermoord – had dat telefoontje gepleegd. En nóg interessanter was de telefoonbeantwoorder.

Rebus ging naar MacFarlanes flat in Liberton. Het verkeer stadinwaarts was druk, maar de stad uit was het een stuk rustiger. Liberton was een van Edinburghs vele anonieme middenklaswijken: